

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
СОЦІОЛОГІЇ, СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ**

**МАТЕРІАЛИ
ДОПОВІДЕЙ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Ужгород, 16 вересня 2016 року)**

Ужгород – 2016

УДК 371
ББК 88.8

Актуальні проблеми сучасної соціології, соціальної роботи та професійної підготовки фахівців: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. проф. І.В.Козубовської, проф. Ф.Ф.Шандора. – Ужгород, 2016. – 230 с.

У випуску вміщено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, проведеної кафедрою соціології і соціальної роботи Ужгородського національного університету в м.Ужгород 16 вересня 2016 року.

Видано за підтримки міжнародного проекту «TOUCH».

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради факультету суспільних наук УжНУ
протокол № 2 від 27 жовтня 2016 року*

© Ужгородський національний університет, 2016

ЗМІСТ

Архипова С. Адаптаційні можливості освіти соціально незахищених категорій дорослих	9
Афанасьєв Д. Процедура формування соціального потенціалу Інтернет-спільнот	11
Бабинець М. До питання про форми ділового спілкування в менеджменті	12
Байбакова О. Основні наукові підходи до професійної підготовки фахівців соціальної роботи в США	14
Байдюк Н. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження гендерного підходу.....	16
Балдинюк О. Готовність майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.....	19
Бардіна Л., Назаренко Н. Удосконалення мовної компетенції як один з аспектів професійної підготовки фахівців спортивної галузі	20
Березовська Л. Формування комунікативних умінь майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки	22
Белікова Ю. Фактори участі респондентів в он-лайн дослідженнях.....	23
Бичок А. Науково-теоретичний аналіз значення міжкультурної комунікації в системі професійної підготовки фахівців зовнішньоекономічної діяльності.....	25
Білавич Г., Савчук А. Риторична культура в контексті професіограми майбутнього дипломата.....	27
Білавич І. Система громадської соціальної опіки дітей-сиріт у Галичині на початку ХХ ст	29
Бобак О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з молодими сім'ями на засадах компетентнісного підходу	31
Боделан М. Базові принципи вуличної соціальної роботи	32
Борщ К., Порада В. Проблеми виховання дітей у неповних сім'ях	33
Варга Н. Самозайнятість населення Закарпаття, як умова адаптації до сучасної економічної ситуації	36
Ворошук О. Інтеграції дітей з особливими потребами у загальноосвітній простір	38
Гевчук Н. Форми та методи соціально-педагогічної профілактики у роботі з дітьми трудових мігрантів	40
Головач Л. Показники, критерії і результати готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників.....	42
Голодюк А. Особливості соціалізації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	44
Голубенко Т. Особливості структури готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку.....	45
Гребінь Л. Студентська соціально-психологічна служба як додатковий вид підготовки фахівців соціальної сфери	48
Гуріч В. Соціальна педагогіка в Україні: практика без освіти	49
Данко Д. Історичні аспекти медико-соціальної роботи.....	51
Дідик Н. Розвиток навчальної мотивації майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій.....	52
Довга Т. Розвиток етичної компоненти особистісно-професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи.....	54
Жиленко Р. Основні виклики у роботі НУО, що надають послуги дітям з особливими потребами (за результатами дослідження одного випадку)	56
Житинська М. До проблеми навчання комп'ютерній грамотності людей похилого віку	59
Заблоцький А. Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми	60
Зима О., Голуб М. Планування методичного забезпечення організаційно-виховної роботи ВНЗ.....	62
Зінченко Т. Самохронотраж студента-першокурсника	64
Зобенько Н. Деякі особливості практичної підготовки соціальних педагогів у системі вищої освіти до превентивного виховання учнівської молоді	65
Зоська Я., Іваць О. Підвищення кваліфікації вчителів в умовах формування інформаційного суспільства в Україні.....	67
Кабусь Н. Спецкурс у системі підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до сталого розвитку соціальних груп.....	69
Калаур С. Толерантність як необхідний показник готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності.....	71
Каркач А.В. Освіта в Університетах третього віку як засіб ресоціалізації людей похилого віку	73
Карпич І. Проблеми підготовки працівників соціальної сфери до професійної діяльності.....	74
Кацьора О. Спектр надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в Закарпатській області.....	75
Кіриченко С. Реалізація на практиці проекту багатовекторної освіти школярів	77
Ключкович Т. Компетентнісний підхід в європейській стратегії педагогічної освіти.....	79
Коваленко О. Структура професійної компетентності сучасних фахівців	80
Ковач К. Транскордонні дослідження серед студентів з несприятливого для вищої школи регіону.....	83
Козубовська І., Козубовський Р. Взаємодія соціальних інститутів у забезпеченні соціального захисту дітей у Великій Британії.....	86

Рябець І. Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю як актуальна педагогічна проблема	166
Сабат Н. Застосування соціально-педагогічних технологій у підготовці майбутніх педагогів до опікунської діяльності з дітьми трудових мігрантів	168
Савельчук І. Суб'єктивні чинники формування статусу соціальної роботи	170
Савченко Т. Спецкурс «Професійно-орієнтоване спілкування соціального педагога» як засіб формування у студентів фахових умінь і навичок	172
Савчук Б., Денега М. Підготовка майбутніх учителів до організації краєзнавчої роботи крізь призму знакових ідей української педагогічної думки	174
Садовий М., Трифонова О. Організація професійної підготовки фахівців в умовах умов орієнтованого навчального середовища	176
Сабо П. Розгляд соціальної роботи з точки зору людських ресурсів - теоретичні основи	178
Сідун Л. Полікультурна освіта як важливий чинник соціально-правового захисту громадян	181
Смеречак Л. Соціально-психологічний супровід студентів з інвалідністю в умовах вищого навчального закладу	182
Смук О. Гендерні стереотипи крізь призму громадської думки в Україні та світі	183
Сойма Н. Гра в реабілітаційній роботі з дезадаптованими дітьми	185
Сопко Р. Соціальні практики активізації людей похилого віку	187
Сорока О. Комплексні арт-терапевтичні технології у підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери	189
Стойка О. Деякі особливості університетської освіти США	190
Стремецька В. Фундатори пенітенціарного та постпенітенціарного патронажу	192
Тодорцева Ю. Соціально-історичний аспект толерантності	194
Трифаніна Л. Інформаційна культура як одна із умов комфортного перебування підлітків в інформаційному просторі	196
Трубавіна І. Стан розробленості проблеми сім'ї у сучасних філософських та соціологічних дослідженнях	197
Трубачева С., Черноус О. Професійно зорієнтована метапроектна діяльність старшокласників	199
Ульянченко Л. Розвиток соціальної та громадянської компетентностей у процесі патріотичного виховання молодших школярів	201
Фурдуй С. Своєрідність компетентностей сучасного соціального працівника: супервізорство, як показник кваліфікації	203
Хорошилова Н. Освіта дорослих як актуальна проблема сучасності	204
Цимбрикевич Й. Людина як природна біопсихосоціодуховнокультурна істота	206
Ципко В. Технологія проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни «Соціологія» студентам спеціальності «Туризм»	208
Чаграк Н. Психологічні теорії старіння і старості в контексті освітньої геронтології	210
Чейпеш І.В., Гуттерер Є.З. Соціалізація студентської молоді в умовах навчального закладу	211
Чепурна О. Організація діяльності учнів під час навчально-виховного процесу	213
Шевчук О. Розвиток професійних навичок та вмінь майбутніх соціальних працівників	215
Школяр Н. Розвиток термінологічного потенціалу майбутніх графічних дизайнерів	216
Шумська О. Шляхи розвитку іншомовної професійної компетентності в майбутніх фахівців у галузі природознавства	218
Симулик В., Митровці К. Літній табір з романи	220
Шандор Ф. Неорелігійні тенденції в сучасному соціумі	223
Szluz B. <i>Dlaczego ludzie pomagają? - o motywacjach pomagania człowiekowi</i>	226

СОЦІАЛЬНІ ПРАКТИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Сотко Руслана Іванівна

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В соціології соціальна активність визначається як спосіб «життєдіяльності соціального суб'єкта (індивіда, групи), що фіксує свідому спрямованість його діяльності і поведінки на зміну соціального середовища, умов, інститутів відповідно до назрілих потреб, інтересів, цілей, ідеалів або на консервацію існуючого стану речей, гальмування змін, розвитку; вияв соціальних ініціатив, участь у вирішенні актуальних соціальних завдань, постійна взаємодія з іншими соціальними суб'єктами...Через активність соціальну реалізуються діяльнісні потенції суб'єкта, його культура, уміння, знання, потреби, інтереси, прагнення, здатність охоплювати своєю діяльністю світ» [1]. Серед сфер соціальної активності виокремлюють сімейно-побутову, професійно-трудова, дозвілля, підвищення освіти, участь у волонтерстві та суспільно-політичній діяльності.

Сучасна демографічна ситуація в Україні потребує пошуку можливостей активізації ресурсів людей старших поколінь у кожній із цих сфер. Демографи і геронтологи відмічають, що залучення людей похилого віку до активного життя в умовах депопуляції можна вважати єдиним шляхом вирівняти економічну і соціальну картину. Однією з головних умов цього процесу є переорієнтація систем медичного і соціального обслуговування в бік профілактики старіння та інклюзії людей похилого віку до повноцінного суспільного життя. Це необхідно для подолання існуючих позбавлень в економічній, політичній, культурній та соціальній сферах, що зумовлено низькими доходами, обмеженими можливостями отримання послуг соціального захисту, підтримання соціальних зв'язків та доступу до культурних надбань.

Активізація отримувачів соціальних послуг (базовий принцип соціальної роботи) розглядається як процес, основною метою якого є наділення клієнтів повноваженнями, владою, впевненістю у своїх силах, здатністю відстоювати своє право самостійно визначати і вирішувати свої проблеми з використанням наявних особистісних і соціальних ресурсів і в цілому – контролювати своє життя.[2] Такий підхід співзвучний з суб'єкт-суб'єктним підходом у соціальній роботі.

Спроби «пожвавити» людину і її соціальні відносини у соціальній роботі реалізуються шляхом сприяння у задоволенні різного рівня потреб за відсутності чи недостатності особистісних можливостей. При цьому здатність людини до відтворення і удосконалення свого життя у всіх сферах суспільства пов'язується як із її індивідуально-особистісними характеристиками, так і властивостями навколишнього середовища (фізичного і соціального). Формувати і реалізовувати згадані ресурси покликані різні моделі соціальної роботи, серед яких особливе місце займає віталістська модель соціальної роботи, методологічною основою якої є соціологічна концепція життєвих сил людини, її індивідуальної і соціальної

суб'єктності [3]. Основні положення цієї концепції можна сформулювати наступним чином: життєві сили людини як біопсихосоціальної істоти – це здатність відтворювати і вдосконалювати свої життєві сили в умовах специфічного життєвого простору та взаємодії цих двох факторів; взаємодія життєвих сил і життєвого простору людини характеризується трьома рівнями: природнім, систем культурних символів, розвитку потенціалу людини і середовища її проживання; діяльність людини диференціюється як на рівні індивідуальної, групової, так і інституційної, громадської діяльності

Згідно цих положень з'ясування суті, змісту і обсягу соціальної роботи з людьми похилого віку лежить у площині визнання об'єктивної необхідності підтримки їх суб'єктної ролі, задоволення потреб, забезпечення сприятливого середовища життєдіяльності і активного, діяльнісного існування. Такий підхід вимагає комплексного, цілісного бачення життя цієї категорії населення і відповідної роботи шляхом надання всебічної допомоги тим, хто не в змозі самостійно справитися зі складними життєвими обставинами (серед яких і вік), а також на розвиток потенціалу цих людей та зміни у суспільстві в їх інтересах. Розвиток потенціалу тісно пов'язаний із включенням людей похилого віку до існуючих соціальних відносин як повноцінних суб'єктів життєдіяльності. Зміни у суспільстві передбачають формування сприятливого фізичного і соціального середовища, про що йтиметься далі.

Отже, життєві сили людей похилого віку реалізуються через індивідуальну і соціальну суб'єктність. Індивідуальна суб'єктність – це сукупність анатомофізіологічних, психофізіологічних, психологічних характеристик людини, які відіграють важливу роль у формуванні адаптивної поведінки людини, пов'язаної із віком. Соціальна суб'єктність розглядається як здатність брати участь у житті суспільства, ефективно і результативно функціонувати в рамках певного соціального середовища, а також самостійно вирішувати наявні проблеми. Клієнтом соціальної роботи людина похилого віку, як і будь-яка інша людина, стає за умови виникнення складних життєвих обставин, які порушують нормальну життєдіяльність, вносять «збій» у можливостях реалізувати свою індивідуальну чи соціальну суб'єктність або ж обидві водночас. Забезпеченню цілісного, холистичного підходу при вирішенні подібних ситуацій сприяє взаємодоповнюваність біопсихосоціального і системно-екологічного підходів у практиці соціальної роботи. Акумуляуючи уявлення про існуючі між організмом людини і навколишнім середовищем процеси взаємозалежності, зворотніх зв'язків і пристосування, біопсихосоціальний підхід виступає альтернативою загальноприйнятому біомедичному підходу. Згідно даного підходу у структурі допомоги людині допомога і захист не менш важливі, чим лікування: перше проявляється в увазі до психосоці-

льних потреб, друге реалізується шляхом впливу на біологічні потреби.

Системно-екологічна соціальна робота передбачає вирішення проблем людей похилого віку на соціально-груповому і суспільно-інституційному рівнях. Використання даних моделей соціальної роботи дозволяє комплексно підходити до вирішення соціальних проблем людей похилого віку за допомогою посилення адаптивних здібностей людей і здійснення впливу на їх соціальне оточення.

Ефективність надання соціальних послуг буде полягати не тільки у виведенні людей похилого віку зі складних життєвих ситуацій, а й формуванні у них основ соціальної суб'єктності, соціальної активності та внесенні змін до навколишнього середовища, щоб воно якомога більше відповідало їх правам, потребам та інтересам. Реалізація таких підходів потребує: заохочення трудової зайнятості і підтримки працездатності; забезпечення доступу до різних форм освіти; пристосування навколишнього середовища до особливих потреб та функціональних можливостей літніх людей; сприяння участі в політичному, економічному, культурному та соціальному житті.

Мадридський міжнародний план дій в галузі старіння ставить завдання забезпечити можливість літнім людям продовжувати займатися економічного діяльністю так довго, скільки вони бажають та спроможні працювати [4]. Підтримка активного і здорового старіння як реакція на демографічні виклики спричиняє відмову від застарілої політики обов'язковості виходу на пенсію чи інших обмежувальних заходів по відношенню до зайнятості людей старше певного віку. Старіння людей на ринку праці вимагає збільшення найму літніх людей та ліквідації бар'єрів і пенсійних правил, які не враховують побажання та компетенцій літніх людей [5]. Інші компоненти, необхідні для розширення участі літніх людей на ринку праці включають зміцнення здоров'я, інституційну підтримку самозайнятості та мікропідприємств, пристосування робочих місць до особливих потреб людей похилого віку, розвиток соціальних служб на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Тарасенко В.І. Активність соціальна //Соціологія:короткий енциклопедичний словник /Під заг. ред. В.І.Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. Культури, 1998. – С.9-10.
2. Принцип активизации в социальной работе /Под ред. Ф. Парслоу; Пер. с англ. – М.: Аспект Пресс, 1997. – С. 212
3. Гуслякова Л.Г. Виталистская модель теории и практики социальной работы: монография. – Барнаул: Азбука, 2006. – 196 с
4. Мадридский международный план действий по проблемам старения [Электронный ресурс] / ООН, Департамент по экономике и социальным вопросам; Отдел социальной политики и развития. – Режим доступа: http://www.socpolitika.ru/rus/social_policy_monitoring/documents/document5491.shtml
5. Older adults and ageing, International federation of social workers, 2012. Available at <http://ifsw.org/policies/ageing-and-older-adults/>
6. Занятость, рост и социальная справедливость: 9-е Европейское региональное совещание: Доклад генерального директора [Электронный ресурс] /МОП – Осло, 8-11 апреля 2013 г. – Режим доступа: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_206055.pdf
7. Марченко І.С. Інфраструктурна підтримка розвитку ринку праці України: [монографія] /І.С.Марченко. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2013. – 150 с.
8. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика: Аналітична записка [Електронний ресурс] /Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>

Попри це МОП відмічає, що демографічні виклики поступово приведуть до обмеження можливостей зростання зайнятості, нестачі робочої сили і будуть здійснювати негативний вплив на фінансову витривалість національних систем соціального захисту населення [6]. Тому рекомендується формування стратегій економічно активного старіння, які б сприяли адаптації умов праці до мінливих потреб працівників похилого віку, а також включали міри заохочення до трудової діяльності на наявних робочих місцях та зацікавленості роботодавців у зайнятості таких працівників, а також стимулювання участі усього працездатного населення на ринку праці за рахунок підвищення пенсійного віку, викликаного збільшенням тривалості життя.

Отже, старіння населення створює нові виклики для ринку праці, а водночас і для системи соціального захисту. Перш за все, мова йде про збереження людського капіталу за умов недостатньої гнучкості освітньо-професійної підготовки, слабого розвитку традицій та інститутів самоосвіти, неперервної освіти упродовж життя [7]. Конкурентоспроможність людей похилого віку на ринку праці кардинально змінюється у зв'язку із зростаючими вимогами до рівня кваліфікації робочої сили. Адже за останні десятиліття змінилася сама система генерації й передачі знань, а їх обсяг постійно зростає. Період «випорознення» компетенцій внаслідок появи нової інформації за багатьма професіями настає менше ніж через 5 років, тобто раніше, ніж закінчується навчання [8]. Комплексна стратегія активного старіння на ринку праці визнає необхідність враховувати, що зайнятість шораз більше вимагає самостійності, неодвордності і навчання протягом всього життя. За висновком І. Марченко «потреба в подоланні спровокованих кризовими явищами та старінням населення викликів для ринку праці також актуалізує переміщення пріоритетів у політиці зайнятості зі стратегії «спочатку робота» до стратегії «спочатку навчання» (особливо для найбільш вразливих категорій пошукувачів)».

Пита
фахівців с
серед суч
І. Зверева,
Г. Лактіоно
Складна си
працівник
ними, стійк
увати на л
на ці завдан
готовка май
чи в собі тр
технології,
технологію
ність дій з а
вання, реалі
цесу і забез
бистості. А
ігрову, піс
танцювальн
ми (компл
терапевтич
його структ
Оскі
комплексні
теризуємо і
ну терапію
вищого нав
психодрама
метод, що є
необхідні у
тів, пов'яз
проблемам
[1] психодр
терапії, у я
якості акто
вані на мо
особистісн
неадекватн

Фази п
Ініціати
Драмат
Обгово грація)

У п
ків до роб
но-педаго